

BO SIEGBAHN:

Socialistiska intellektuella lämnar barrikaderna

Sartres existensialistiska förkunnelse kom att präglade hela efterkrigsdebatten i Frankrike trots att landet i stort sett inte var socialistiskt. 1968 års manifestationer markerade kulmen, konstaterar ambassadör Bo Siegbahn. Den franska intellektuella debatten har till för något år sedan helt behärskats av vänsterröster. Så småningom vaknade dock debattlusten hos motståndarna. Efter valsegern för socialister och kommunister har märkligt nog de radikala rösterna tystnat. De tycks inte längre ha något att säga. Det har bl a sin förklaring i att de socialistiska visionerna inte tålde att omsättas i praktiken. Utvecklingen av debatten har varit likartad i Sverige, men här har de intellektuella ofta inte tystnat utan snarare bytt melodi.

Trots att Frankrike under efterkrigsåren i stort sett dominerats av icke-socialistiska regeringar eller nationella samlingsgrupperingar i gaullismens tecken har den intellektuella debatten i stor utsträckning kommit att behärskas av vänsterröster. En väsentlig anledning härtill har varit den starka kraft som utströmmade från Sartres existensialistiska förkunnelse och som idémässigt blev ett stöd för de socialistiska tankegångarna. Sartre själv var ju en deklarerad marxist.

Denna situation nådde sin kulmen i samband med manifestationerna 1968. Dessa ledde till de Gaulles försvinnande från den politiska arenan och på många håll rådde en oro för att man stod inför en vänsterrevolt. Det kommunistiska stödet för de huvudsakligen akademiska revoltörerna var till en början ganska svagt och förvirrat och så småningom blev det klart, delvis på grund av ett skickligt politiskt agerande från de regerande grupperna, att situationen ej var mogen för en revolution, för att använda ett marxistiskt uttryck.

Motståndarnas debattlust vaknar

Den anda som präglade revoltörerna var aggressivt radikal. Under de följande åren bestod denna även om revolutionens misslyckande efter hand kom att få en avkylande effekt. Det kanske mest intressanta är dock att det utomordentligt starka tryck på opinionen med krav på monopol av debatten som de radikala krafterna utövade efter hand icke oväntat gav upphov till motkrafter.

På yttersta högerkanten, för att använda en tvivelaktig terminologi, utvecklade

lades vissa tankegångar som påminde om 30-talets debatter. Vida viktigare var dock utformningen av en liberal-konservativ tankeriktning. Denna kom till uttryck framför allt i veckopressen, med redaktionen i Figaro Magazine som bänrförare. Men även i ministerierna, vilka ju verkade under en borgerlig regim, bildades bland tjänstemännen "lunchklubbar" där de teoretiska riktlinjerna för ett borgerligt tänkande drogs upp.

Denna verksamhet mötte en ohämmad indignation på radikalt håll; man hade ju varit van att nästan ha monopol på att driva den politisk-intellektuella debatten. Beskyllningar för fascistiska tankegångar blev i enlighet med marxistisk debatteknik vanliga. Man kan dock säga att en viss jämvikt i den intellektuella kampen efter hand inträdde.

Efter presidentvalet och parlamentsvalen 1981 med en socialistisk-kommunistisk seger kunde man vänta sig att pendeln kraftigt skulle svänga över i radikal riktning. Så blev i början också fallet. Man talade nu om den socialistiska skördetiden och krävde att radikala reformer både i debatt och politik skulle genomföras.

Radikalerna har tystnat

Men efter hand inträdde en påtaglig tystnad bland de radikala debattörerna. Denna blev så tryckande att den uppmärksammades i hela pressen och att regeringens talesman för någon tid sedan offentligt ställde frågan om vad som hänt.

Vid en TV-debatt nyligen förklarade en medlem av franska akademien att det berodde på att radikalerna helt enkelt

inte hade någonting att säga!

Förklaringen kan synas märklig men återger nog det väsentligaste av verkligheten. Till en början bör man framhålla att många av de intensivaste och mest uppmärksammade radikala debattörerna efter valet med lockande löner anställdes i statens tjänst och inte minst i Radio-TV. Härigenom blev deras möjligheter att delta i en fri och obunden debatt väsentligt beskurna.

Visionerna tålde inte verkligheten

Den centrala förklaringen ligger dock på ett annat plan. Skördetiden blev intensiv men kortvarig. Kraftiga öknings av alla socialutgifter, såsom för sjukvård, arbetslöshet, understöd och minimilöner genomfördes. Budgetunderskottet steg från ett obetydligt belopp till över 100 miljarder kronor. Arbetslösheten som man lovat kraftigt sänka, steg i stället och passerade mardrömsgränsen 2 miljoner personer. Två devalveringar kom i snabb följd. En kraftig åtstramningspolitik blev redan efter något år nödvändig. Denna omöjliggjorde även de stora kulturella satsningar som man ställt i utsikt och vilka speciellt kunde vara lockande för de intellektuella.

De stora utfästelserna om minskning av försvarskostnaderna tvingades regeringen i viss mån tillgodose men det väckte förstämning när allmänheten kunde konstatera att den av Mitterrand tidigare så kritiserade kärnvapensatsningen nu i stället fick en relativt större andel av budgeten.

De borgerliga regeringarnas utrikespolitik hade kritiserats för imperialistiska tendenser, särskilt i Afrika, men nu fick

man bevittna ett kraftigt franskt engagemang i Tchad och franska förluster i Libanon. Listan kan göras betydligt längre. Verkligheten har, som en framstående svensk politiker lär ha sagt, visat sig vara även den franska socialismens värsta fiende.

Det känns naturligtvis frestande att se om det finns några paralleller med den svenska utvecklingen. Svaret måste bli ja, även om det är klart att tystnad eller

omsvängning började redan under de borgerliga regeringarnas tid. Den har dock ökat i hastighet när även de svenska socialdemokraterna tvingats ge avkall på många löften och idéer. Man kan nämna namn som Jan Myrdal, Bo Gustafsson, Lars Gustafsson, Sven Delblanc och den tidigare fraseradikalen Jan Guillou. Men i Sverige har deras röster vanligen inte tystnat utan endast bytt melodi.